

Sumonyi Zoltán

Meddig élünk?

Keresztury Dezsőről

1988 tavaszán fölhívott Keresztury Dezső, hogy szeretne velem találkozni, látogassam meg a Semmelweis utcai lakásán. Kereszturyt akkor már több mint húsz éve ismertem, pontosabban: gyakran láttam szikár alakját Balatonfüreden a Lipták-házban. Legtöbbször ő is ott volt a hétvégi vendégek között Illyésékkel, Déryékkel, Németh Lászlóékkal, de vele soha, egyetlen mondatot sem beszéltem.

Amikor megjelentem a Semmelweis utcában, elmondta, hogy eddig csak szerkesztőként hallotta a nevemet a Rádióban, de a közelmúltban olvasta a „Laikus poéma Thomas Becketről" című hosszú versemet egy folyóiratban, s ez meglepte és fölkeltette az érdeklődését.

Először kicsit vizsgáztatott, hogy milyen irodalmi műveket ismerek a meggyilkolt canterburyi érsekről? Olvastam-e Eliottól a „Gyilkosság a székesegyházban" című verses drámát, és láttam-e Anouilh darabját, a „Becket, vagy az Isten becsülete" című előadást a József Attila Színházban, ahol, jó húsz éve, Darvas Iván játszotta Becketet és Koncz Gábor volt II. Henrik? Továbbá, hogy melyik Becket-legendát dolgoztam fel a szentek életéből, mert bizonyára tudom, hogy majd' minden szerzetesrend más-más történetet emel ki a vértanú érsek életéből. De ő úgy érzékelte, hogy az én alapanyagom a ferencesek változata. Erre is bólintottam.

Ezután tért rá az én poémámra. Tetszik neki, mondta, hogy tudatosan játszom rá Babits „Jónás könyvére", és nem csak a mottóval („mivel rühellé a prófétaságot"), de a vers szövegéből is kikacsintok: „(…mint *Jónás* Babitsnál, / Ninivéből a pusztába 'emigrál')". És tetszik, mondta, a versben fel-felbukkanó humor: „A Mindenható nem azért hat mindent, / hogy ne legyen a rendbontásban is rend". Mint ahogy Babits „Jónás könyvében" is sok humor van, ezt kevesen tudják, gondoljak csak a töklevélre, amely addig árnyékot adott Jónásnak, „Aztán egy reggel, hajnaltájra, szerzett /a nagy Uristen egy kicsinyke férget, /mely a töknek tövét megrágta volna /… / Oly vékonnyá fonnyadt, amily nagyra felnőtt / nem tartott többet sem árnyat, sem ernyőt."

Végül azzal engedett el, hogy most már a korábbi verseimet is szeretné látni. Mert, mint mondta, nyolcvannégy éves, és már nem követi

úgy az újabb nemzedék, a negyvenes éveiben járók írásait, ahogy még húsz éve is. Úgyhogy egy hét múlva látogassam meg újra, de már ne itt, mert kiköltöznek a nyári lakba, a Rózsavölgybe.

Két évvel korábban jelent meg válogatott kötetem, „A trójaiaknak", azt vittem ki a Tegzes utcába. Mindjárt a címadó verset olvasta el, aztán hosszan beszélgettünk Kavafiszról, meg hogy milyen hatásosak lehetnek a történelmi parabolák az aktuális politikai vélemény kifejtésében, akár az ó-görög, akár a magyar történelem feldolgozásával. Késő este jöttem el Kereszturytól, és csak a Budaörsi úton vettem észre, hogy fehér tengerészsapkám meg ottmaradt az előszoba fogasán. Mert a szívélyes búcsúzás közben végig az járt a fejemben, hogy vajon mi lehet ez a hirtelen támadt érdeklődés a verseim iránt.

Erre október elején kaptam meg a választ: 18-án menjek a PEN Club dísztermébe, a Vörösmarty térre, ott lesz a Déry Tibor-díj átadása. Az egykor volt „Elizélt Palota" második emeletén nyolcan-tízen várakoztunk, többnyire írók, költők – Bella Istvánra, Hubay Miklósra, Lengyel Balázsra, Nádas Péterre emlékszem – és vártuk, hogy a kuratórium elnöke, Keresztury Dezső átadja a Déry-díjakat. Később, már a koccintgatás közben mondta Keresztury, hogy a sapkám ott maradt a Tegzes utcában, majd nyáron kimehetek érte, mert júniusig a pesti lakásban maradnak. Hanem hát 1989 nyarára úgy felgyorsultak a hazai történések, hogy azt hihettem, soha többé nem kell történelmi parabolákat írni, és abban a boldog felszabadultságban teljesen megfeledkeztem a tengerészsapkámról.

Néhány évvel később Gábor fiam dokumentumfilmet forgatott az Eötvös Kollégium 1950-es szétveréséről „A kollégium végnapjai" címmel. Szerencséjére és szerencsénkre akkor még sok egykori kollégistát megszólaltathatott, Benyhe Jánostól Szász Imréig és Lator Lászlótól Réz Pálig, és szerepeltetethette a legendás kollégium utolsó dicsőséges korszakának igazgatóját is, a kilencvenkét éves Keresztury Dezsőt. Mondta, hogy Latorral éppen hozzá készülnek, valahová a Rózsavölgybe.

Megbeszélt időpontra érkeztek, ám Kereszturyt ágyban találták, lehunyt szemmel, állig betakarva, fején sísapkával. Lator hangosan ráköszönt: Szervusz, Dezső bátyám! Bemutatom neked a film rendezőjét, Papp Gábor Zsigmondot! Tudod, ő a Sumonyi Zoli fia!

Keresztury fölült az ágyban, akkor látták, hogy készült a forgatásra: sötét öltöny, fehér ing, nyakkendő van rajta. Csodálkozva csapta össze a tenyerét: Sumonyi, Sumonyi! Hát ő még él?

2019. június 12.